Adam Kowalski, radca prawny, Kancelaria Adwokatów i Radców Prawnych Dziedzic Kowalski Kornasiewicz i Partnerzy

Ustawa o prawach konsumentów a umowy energetyczne - cz. II

Niniejszy artykuł stanowi drugą część opracowania dotyczącego ustawy o prawach konsumentów i wpływu jej postanowień na umowy zawierane przez przedsiębiorstwa energetyczne. Po przedstawieniu w pierwszej części ogólnych założeń ustawy obecnie należy wyjaśnić, w jaki sposób ustawowe uprawnienia konsumenta i obowiązki przedsiębiorcy modyfikują lub uzupełniają zasady wynikające z przepisów Prawa energetycznego.

Fot. www.morguefile.com

Pojęcie konsumenta a pojęcie odbiorcy w gospodarstwie domowym

Pojęcie odbiorcy w gospodarstwie domowym zostało zdefiniowane w treści art. 3 pkt. 13b Prawa energetycznego. Zgodnie z powołanym przepisem, odbiorcą energii elektrycznej lub paliw gazowych w gospodarstwie domowym jest odbiorca końcowy dokonujący zakupu energii elektrycznej lub paliw gazowych wyłącznie w celu ich zużycia w gospodarstwie domowym. Odbiorcą końcowym jest natomiast odbiorca dokonujący zakupu energii elektrycznej lub paliw gazowych na własny użytek (art. 3 pkt. 13a Prawa energetycznego). Tradycyjnie odbiorców w gospodarstwie domowym kwalifikuje się jako odbiorców w grupie taryfowej G.

Przywołana definicja nawiązuje do analogicznej definicji wskazanej w treści art. 2 pkt. 10 dyrektywy 2009/72/WE (odpowiednio art. 2 pkt 25 dyrektywy 2009/73/WE), zgodnie z którą odbiorcą będącym gospodarstwem domowym jest odbiorca dokonujący zakupu energii elektrycznej na potrzeby własnego zużycia w jego gospodarstwie domowym, z wyłączeniem działalności handlowej lub zawodowej. Taka definicja nawiązuje z kolei do pojęcia konsumenta, które zostało omówione w pierwszej części opracowania. W tym miejscu należy jednak wskazać, że o ile konsumentem może być wyłącznie osoba fizyczna, o tyle odbiorcą w gospodarstwie domowym może być w określonych sytuacjach także osoba prawna. Będzie tak wówczas, gdy osoba taka jest podmiotem prowadzącym lokal o charakterze zbiorowego mieszkania, typu: akademik, internat, hotel robotniczy, hospicjum, dom dziecka, itp. Status osoby prawnej jako odbiorcy w gospodarstwie domowym nie wynika wprost z przepisów Prawa energetycznego, lecz z praktyki przedsiębiorstw energetycznych opracowujących treść taryfy oraz praktyki orzeczniczej prezesa URE dokonującego jej zatwierdzenia.

Podsumowując powyższe, należy wskazać, że występujące na gruncie

przepisów Prawa energetycznego pojęcie odbiorcy w gospodarstwie domowym jest pojęciem szerszym od pojęcia konsumenta. Jednocześnie określając wpływ ustawy o prawach konsumenta na umowy energetyczne, można postawić ogólną tezę, że obowiązki przedsiębiorstwa energetycznego i uprawnienia konsumenta wynikające z ww. ustawy będą dotyczyć umów zawieranych z odbiorcami w grupie taryfowej G, z wyłączeniem jednak odbiorów mających status osoby prawnej.

Umowy energetyczne objęte zakresem stosowania ustawy o prawach konsumentów

Powyżej został określony zakres podmiotowy stosowania ustawy o prawach konsumenta. Aktualnie należy wskazać, jakie umowy zawierane przez przedsiębiorstwo energetyczne będą podlegać wpływom regulacji tej ustawy. Będą to: umowa o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej, gazowej lub ciepłowniczej, umowa kompleksowa, umowa sprzedaży oraz umowa o świadczenie usług dystrybucji energii lub paliw. O ile umowa o przyłączenie do sieci w praktyce jest najczęściej zawierana w siedzibie przedsiębiorstwa, o tyle pozostałe umowy - wraz z rozwojem konkurencji na rynku energii elektrycznej i gazu - coraz częściej są zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa. Obserwowany na przestrzeni ostatnich lat wzrost liczby zmian sprzedawcy dokonywanych przez odbiorców w gospodarstwie domowym pokazuje dwa powiązane ze sobą trendy. Po pierwsze, odbiorcy posiadają coraz większą wiedzę na temat możliwości zmiany sprzedawcy i coraz częściej szukają ofert najbardziej korzystnych dla siebie. Po drugie, przedsiębiorcy opracowują coraz bardziej zróżnicowane oferty, stosując jednocześnie wiele form marketingu i sprzedaży przy wykorzystaniu usług świadczonych przez wyspecjalizowane firmy agencyjne.

Realizacja ogólnego obowiązku informacyjnego (art. 8 ustawy)

Zgodnie z treścią art. 8 ustawy, najpóźniej w chwili wyrażenia przez konsumenta woli związania się umową przedsiębiorca ma obowiązek poinformować konsumenta, o ile informacje te nie wynikają już z okoliczności, w sposób jasny i zrozumiały o: swoich danych identyfikujących; głównych cechach świadczenia, z uwzględnieniem przedmiotu świadczenia oraz sposobu porozumiewania się z konsumentem; łącznej cenie lub wynagrodzeniu za świadczenie wraz z podatkami; sposobie i terminie spełnienia świadczenia przez przedsiębiorcę oraz stosowanej przez przedsiębiorcę procedurze rozpatrywania reklamacji; przewidzianej przez prawo odpowiedzialności przedsiębiorcy za jakość świadczenia; czasie trwania umowy lub - gdy umowa zawarta jest na czas nieoznaczony lub ma ulegać automatycznemu przedłużeniu - o sposobie i przesłankach wypowiedzenia umowy. Przenosząc treść art. 8 ustawy na grunt umów energetycznych, należy doprecyzować niektóre z obowiązków przedsiębiorstwa energetycznego. I tak, obowiązek wskazania głównych cech świadczenia w przypadku umowy kompleksowej (sprzedaży lub świadczenia usług dystrybucji) nie oznacza obowiązku wskazania wszystkich parametrów jakościowych energii, o których mowa w przepisach rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4.05.2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. 2007, Nr 93, poz. 623). Parametry te stanowią zbiór cech fizycznych, których szczegółowa znajomość wymaga nie rzadko wiedzy specjalistycznej (np. dane dotyczące wyższych harmonicznych, czy też średniej częstotliwości). W zakresie analizowanego obowiązku przedsiębiorstwo energetyczne powinno natomiast wskazać: punkt poboru, wielkość mocy umownej, rodzaj grupy taryfowej, rodzaj licznika (podobnie: P. Suski, Ustawa o prawach konsumenta a rynek energii elektrycznej, internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, 2015, Nr 3, s. 45). Przedsiębiorstwo energetyczne, informując o cenie, może odwołać się do taryfy zatwierdzonej przez prezesa URE (w zakresie usługi dystrybucyjnej lub cen energii dla gospodarstw domowych sprzedawanej w ramach umowy kompleksowej realizowanej przez sprzedawcę z urzędu) lub stosowanego przez nie cennika. Informacja dotycząca rozpatrywania reklamacji winna dotyczyć wszystkich trybów reklamacyjnych, tj. reklamacji dotyczącej dostarczania energii lub paliw (art. 6c Prawa energetycznego), reklamacji na wstrzymanie dostarczania energii lub paliw (art. 6d Prawa energetycznego), a także reklamacji, o których mowa w § 42 pkt 8 ww. rozporządzenia. Informując o swojej odpowiedzialności za jakość świadczenia, przedsiębiorstwo energetyczne powinno przywołać przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 18.08.2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (t. jedn.: Dz. U. 2013, poz. 1200) dotyczące bonifikat i upustów. Przedsiębiorstwo energetyczne powinno poinformować odbiorcę także o warunkach rozwiązania umowy zawartej na czas nieoznaczony, a w szczególności o treści art. 4j ust. 3 i 4 Prawa energetycznego. Obowiązkiem informacyjnym nie jest natomiast objęta regulacja art. 4j ust. 3a Prawa energetycznego dotycząca możliwości rozwiązania umowy terminowej (zawartej na czas określony).

Przepisy ustawy nie precyzują formy w jakiej przedsiębiorca winien udzielić informacji konsumentowi. Za dopuszczalną formę należy uznać postać odrębnego dokumentu. Niewątpliwie dokument, w którym konsument otrzymuje treść ograniczającą się wyłącznie do wskazanych informacji ma walor przejrzystości. W piśmiennictwie wyrażany jest także pogląd, zgodnie z którym przedmiotowe informacje mogą zostać zawarte we wzorcu umownym stosowanym przez przedsiębiorstwo energetyczne, o ile będzie spełniony warunek jasnego i zrozu-

miałego przekazu (tak: P. Suski, Ustawa o prawach ....., internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, 2015, Nr 3, s. 49-50).

Realizacja obowiązku przewidzianego w art. 12 ustawy

Znacznie szerszy katalog informacji jakie przedsiębiorca powinien przekazać konsumentowi został przewidziany w przypadku umów zawieranych na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa. Zakres tych informacji został szczegółowo wskazany w treści art. 12 ust. 1 u.p.k. Oprócz informacji jakie przedsiębiorca przekazuje na podstawie art. 8 u.p.k., w tym wypadku przedsiębiorca powinien dodatkowo poinformować konsumenta m. in. o sposobie i terminie wykonania prawa odstąpienia od umowy, w tym o wzorze formularza odstąpienia od umowy, kosztach zwrotu rzeczy w przypadku wykonania prawa odstąpienia od umowy, ewentualnie o braku prawa odstąpienia od umowy w sytuacjach opisanych w art. 38 u.p.k. Pouczenie o prawie odstąpienia od umowy ma znaczenie dla realizacji tego prawa, a w szczególności dla początku biegu 14-dniowego terminu.

Realizacja obowiązku informacyjnego przez OSD w procesie zmiany sprzedawcy

W przypadku umów zawieranych w toku procesu zmiany sprzedawcy (przy zastosowaniu procedury rozdzielonych umów) obowiązek informacyjny będzie spoczywał zarówno na sprzedawcy, jak i operatorze systemu dystrybucyjnego (OSD). W tym zakresie w praktyce obrotu prawnego utrwaliło się postępowanie OSD, zgodnie z którym wymagane informacje są przekazywane nie bezpośrednio odbiorcy, ale jego sprzedawcy jako pełnomocnikowi odbiorcy. Praktykę taką należy uznać za dopuszczalną, o ile pełnomocnictwo odbiorcy udzielone sprzedawcy jest odpowiednio szerokie co do treści, a nadto o ile są spełnione warunki co do szczegółowości, jasności i zrozumiałości przekazywanych informacji. Analizując przedmiotowe zagadnienie należy wskazać, że przekazanie informacji jest czynnością faktyczną. Zgodnie z orzecznictwem SN do czynności faktycznych należy odpowiednio stosować przepisy o oświadczeniach woli (tak: wyrok SN z dnia 28.10.2004 r., II CK 423/03). Można zatem udzielić pełnomocnictwa do czynności faktycznych. Jednocześnie należy wskazać, że pełnomocnictwo

> W przypadku umów zawieranych w toku procesu zmiany sprzedawcy (przy zastosowaniu procedury rozdzielonych umów) obowiązek informacyjny będzie spoczywał zarówno na sprzedawcy, jak i operatorze systemu dystrybucyjnego (OSD)

może mieć charakter czynny lub bierny (do przyjęcia oświadczenia woli) oraz że wywołuje ono skutki bezpośrednio dla mocodawcy. Podsumowując powyższe, przekazanie przez OSD informacji, o których mowa w art. 12 ustawy sprzedawcy działającemu w imieniu odbiorcy należy uznać za skuteczne.

Odstąpienie od umowy a obowiązek zapłaty za pobraną energię lub paliwo

Warunki złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy zostały omówione w pierwszej części opracowania. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na zagadnienie, które pod rządami uprzednio obowiązującej ustawy budziło wątpliwości. Odstąpienie od umowy powoduje obowiązek zwrotu świadczenia spełnionego przez przedsiębiorcę. Wobec okoliczności, że w przypadku energii lub gazu nie jest to możliwe, ustawodawca przewidział szczególne rozwiązanie, zgodnie z którym konsument ma obowiązek zapłaty za świadczenie spełnione do chwili odstąpienia od umowy (art. 35 ust. 1 ustawy). Warunkiem powyższego jest jednak uprzednie złożenie przez konsumenta wyraźnego oświadczenia, o którym mowa w art. 15 ust. 3 ustawy. Zgodnie z przywołanym przepisem przedsiębiorca może wymagać złożenia wyraźnego oświadczenia o żądaniu konsumenta wykonywania umowy o dostarczanie wody, gazu, energii elektrycznej lub ciepła (gdy nie są one dostarczane w ograniczonej objętości lub w ustalonej ilości), jeżeli dostarczanie ma się rozpocząć przed upływem terminu do odstąpienia od umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa.

Wnioski

Z punktu widzenia konsumenta regulacje ustawy z dnia 30.05.2014 r. należy ocenić pozytywnie. Poszerzają one bowiem zakres obowiązku informacyjnego przedsiębiorcy oraz wydłużają okres, w którym konsument może od umowy odstąpić. Tym samym zwiększona zostaje ochrona słabszej strony stosunku prawnego. Na gruncie Prawa energetycznego przepisy ustawy o prawach konsumenta wpisują się w utrzymujący się od kilku lat trend zwiększania uprawnień odbiorcy w gospodarstwie domowym. Dla przedsiębiorstw energetycznych przepisy te stanowią nie tylko nowe obowiązki, ale są jednocześnie okazją do podnoszenia standardów obsługi odbiorców, które to standardy po wdrożeniu zasad wolnego rynku (prawa wyboru sprzedawcy) mogą stanowić element walki o klienta. □